

DEN BRITTISKA U-LANDSHJÄLPEN

Av Sir JOHN RODGERS

I denna artikel skriver Sir John Rodgers, förutv. minister, parlamentsledamot, om u-landshjälpen till Afrika, där han berör den rika floran av hjälpinsatser och stödformer.

Storbritannien befinner sig i dag i krig, i ett heligt krig mot fattigdom och nöd. Och i detta krig har Storbritannien ett aktivt samarbete med ett stort antal andra länder och då särskilt USA samt Frankrike, Tyskland och Belgien. Ty ingen kan vara glad över den allt mer vidgade klyftan mellan fattigare och rikare länder i världen, vilken särskilt märks på den afrikanska kontinenten.

Jag är övertygad om att alla kan instämma i att ett av de tydligaste hoten mot stabiliteten i världen ligger i att medan vi gör enorma ansträngningar för att avskaffa nöden i utvecklingsländerna, ökas industriländernas rikedom i än högre grad.

Om mänskligheten skall få uppleva fred under nästa århundrade, är det ett såväl humanitärt som

egoistiskt intresse att hjälpa till att utveckla de fattiga nationerna i världen, tills de är ekonomiskt stabila och tills de kan bjuda sina folk en skälig och stigande standard. Först när levnadsstandarden stiger i u-länderna kan dessa delta i världshandeln och bidra till ett utökat handelsutbyte på världsmarknaden, en expansion som vi alla till syvende och sist är beroende av.

Utvecklingshjälp till andra än kolonier är en relativt ny tanke, men också denna hjälp visar en stadig stegring. Denna hjälp erbjuds inte av politiska skäl. Dessa länder måste själva bestämma vilket stöd de vill ha och på vilket sätt de vill angripa sina ekonomiska svårigheter. Först som sist måste u-länderna göra egna ansträngningar — hur gedigna den fria världens bidrag än är, är bidragen till teknisk hjälp små jämfört med det kapital och de ansträngningar som u-länderna själva bidrar med till sin tillväxt. Utlandsstödet kan aldrig bli mer än påspädningar. Det är därför verkligen allvarligt, att en nedgång i världsmarknadspriserna på råvaror eller ett dåligt skördeutfall kan komma att äta

upp hela den hjälp ifrågavarande land erhållit under ett visst år, något som har inträffat.

U-landshjälpens omfattning

Totalt sett ställer de fria länderna i världen omkring 300 miljarder kronor (2.000 milj. pund) till u-ländernas förfogande årligen i form av gåvor eller lån, varav hälften från USA och hälften från Väst-europa. Till detta officiella stöd kan läggas ytterligare 450 miljarder kronor (3.000 miljoner pund) i form av privata investeringar av bolag eller enskilda.

Frankrike står klart främst ifråga om stöd till Afrika, varefter följer USA och Storbritannien rätt jämbördiga. Givetvis bör man då beakta, att dessa båda länder dessutom står för avsevärda summor till stöd åt andra u-länder, inte minst i Fjärran Östern. Ifråga om antalet tekniker i Afrika ligger Storbritannien klart efter Frankrike men ett stort steg före USA, medan landet har ett avsevärt större antal studenter och andra för utbildning än såväl USA som Frankrike. En annan anmärkningsvärd punkt är Belgiens stora tekniska hjälp till vissa afrikanska länder, främst Kongo, Ruanda och Burundi.

Idag ges två slag av statliga stöd till u-länder: pengar och personal. På många sätt är det personella stödet lika viktigt, om inte viktigare, som det ekonomiska. Varje u-land håller sig med en egen ut-

vecklingsplan. Givetvis innehåller dessa objekt sådana som nyodling, vägbyggen, järnvägsbyggen, hamnanläggningar, kraftverk, stålverk, dammbyggen men inte mindre viktigt och trängande och på många sätt mera primära behov utgör de, som avser skolor, universitet och sjukhus samt utbildning av industriarbetare och lantbrukare för att handha den moderna tekniska utrustningen. Vårt mål måste alltid vara att höja landets produktivitet på sikt. Samtidigt kompletteras dessa insatser med sådana som Röda Korsets och Frihet från hunger-kampanjen.

Sedan krigsslutet har Storbritanniens hjälp till u-länderna kostat 1.367 miljoner pund, vilket innebär omkring tre pund årligen per invånare, män, kvinnor och barn i Storbritannien. Utan tvekan har detta påverkat den brittiska betalningsbalansen. Fram till 1961 handlades u-landshjälp inom fackdepartementen. Sedan dess är arbetet koncentrerat till ett nytt departement för tekniskt samarbete, som bl. a. handlägger stödet inom ramen för Colomboplanen, SCAAP och CENTO (Central Treaty Organisation) och samarbetar med Storbritanniens råd för utbildning av u-landsstudenter inom och utom det egna landet.

Stödformerna

Den ekonomiska hjälpen har två former: bilateral och multilateral. I bilateral hjälp till egna kolonier

lämnade Storbritannien 1962—63 61 miljoner pund samt till samväldesländerna lika mycket, vartill kommer 15 miljoner pund till andra länder. Den andra kanalen är den multilaterala, där det ekonomiska stödet slussas via FN eller inom ramen för Colomboplanen.

I runt tal hälften av det brittiska ekonomiska stödet till u-länder lämnas som gåva. Återstoden lämnas som långfristiga lån med låga räntesatser med en trettioårig löptid eller ännu längre. Nyligen lämnades extra lån vid köp av vissa brittiska överskottsprodukter som t. ex. handelsfartyg, plåt och diesellokomotiv. För en del ekonomiskt gåvostöd ställs som villkor att inköp göres i Storbritannien. Naturligtvis vore det bästa att stöd lämnades utan villkor, men för brittiskt vidkommande måste hänsyn tas till handelsbalansen.

De projekt, som anslagen tillgodoser, varierar kraftigt, från nyodling i Kenyas höglandstrakter å 3,5 miljoner pund till ett utlägg på 125 pund för utbildning av en byggnadsförman i Basotuland. Eller andra exempel: gåva av en Jerseytjur till en avelsstation i Ghana och anslag till ett vägbygge i Gambia på 33.000 pund. Summan av de många små anslagen blir till ett avsevärt bidrag i utvecklingen av de afrikanska folkens standard.

En del framgångar blir snabbt synbara, som t. ex. bekämpandet av tse-tse-flugan, som spred sömnsjukan till mycket stor skada för

kreatursstammen. Andra insatser som ett vägbygge, skol- eller sjukhusbygge, eller växtförädling är det svårare att mäta effekten av.

Det finns ännu en kanal för brittiskt stöd till kolonier och andra samväldesländer: Commonwealth Development Corporation, skapad med statligt kapital men som arbetar på affärsmässig basis med investeringar i lokala företag. Organet har till förfogande lånemedel på 130 miljoner pund av statliga medel samt 30 miljoner därutöver. Bland dess största projekt märks en ny plantering av 50 miljoner barrträd i ett ofruktbart område i Swaziland. Men Storbritanniens största hjälp till samväldesländerna i Afrika är *Overseas Service Aid Scheme*, som tillkom 1961 för att möjliggöra brittiska tjänstemäns kvarstannande i de olika länderna efter självständigheten, något som åtskilliga länder önskade men inte hade eller har råd till. 26 regeringar i Afrika är idag anslutna till planen till en kostnad för brittiska regeringen på 12 miljoner pund för innevarande år. Storbritannien står härigenom för 9.200 tjänstemän till de nu självständiga ländernas förfogande.

Utbildning

Utöver tidigare nämnd teknisk hjälp håller Storbritannien 900 tekniska experter i Afrika, vartill kommer en omfattande frivilligtjänst av brittiska ungdomar i afrikanska u-länder, såväl akademiker

som andra. De tjänstgör inte minst som lärare men också på jordbruksområdet och på det sociala fältet. För innevarande år torde antalet frivilliga uppgå till 1.300 varav lejonparten är akademiker.

Men det går inte bara en ström av unga briter till Afrika. Närmare 20.000 studerande från Afrika befinner sig i Storbritannien för studier; för hälften av dessa studenter svarar den engelska regeringen för kostnaderna. Denna "dolda hjälp" torde uppgå till 4 miljoner pund per år. Avsevärda summor går också till avlöning av lärarkrafter vid universiteten inom samväldets länder samt till utbyggnad av dem, bl. a. universitetet i Zaria i norra Nigeria och till medicinska fakulteten vid Salisburyuniversitetet. Vidare anordnas sommartid fortbildningskurser för infödda lärare, varvid brittiska lärare beger sig till ifrågasvarande land. Denna verksamhet och flera andra liknande verksamhetsgrenar bedrivs av Commonwealth Education Cooperation. U-ländernas sociala och ekonomiska problem ägnas uppmärksamhet i en rad speciella institut. Avdelningen för tekniskt samarbete avlönar 643 personer i Afrika. Men brittisk hjälp förekommer också till icke-samväldesländer: ett exempel är ett forskningsprogram, som genomföres i Kamerun, med mål att undersöka vissa synsjukdomars förekomst och orsak. Inom Directorate of Overseas Surveys bedrivs ett omfattande

kartläggningsarbete, som är en nödvändig förutsättning för en senare ekonomisk utveckling. Den brittiska tekniska hjälpen till icke-samväldesländer befinner sig i tillväxt och det är idag mycket få länder i Afrika, som inte erhåller brittisk teknisk hjälp. Som ytterligare exempel kan nämnas att utbildningsmaterial ges till Flygskolan i Marocko, hjälpmedel har lämnats till medicinska fakulteten vid Haile Selassieuniversitetet i Etiopien och lärarkrafter ställs till förfogande för undervisning i engelska i de fransktalande områdena.

Också inom ramen för FN:s tekniska bistånd lämnar Storbritannien stöd till en kostnad av 3,5 miljoner pund för detta år.

Framtiden

Man kan nu efter ca 15 års stadigt ökad hjälp se en ekonomisk utveckling. Genomsnittsinkomsten och levnadsstandarden har stegrats märkbart i Afrika. Att genomsnittsinkomsten ökar med 3 pund årligen kan kanske inte tyckas vara mycket att tala om, tills man inser att den ursprungliga inkomsten ej uppgick till 25 pund per år och att folkantalet är flera hundra miljoner och att antalet konstant ökar. I några länder kan framstegen faktiskt inte hålla jämna steg med folkökningen.

Det är en lång väg att vandra. Mycket återstår att göra. Hjälpens måste syfta till att stärka de afrikanska ländernas ekonomi, så att

de till sist blir starka nog att utan hjälp handha den fortsatta tillväxten. Men den dagen är ännu avlägsen. Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Belgien och andra väststater bidrar alla. Men stöd från alla rikare länder, även Sovjetunionen, behövs om vi skall kunna bemästra problemen det här seklet.

Ingen av oss kan vara nöjd med en värld, där rika nationer blir rikare och fattiga länder förblir fattiga. Det är inte vägen till fred och inte heller är det vägen till vår egen

lycka. Uppgiften att stödja u-länderna är kontinuerlig. Vi måste alla handla i tron, att det finns ett utrymme för en vid expansion av världshandeln och att vetenskapen har öppnat möjligheter till en snabb höjning av levnadsstandarden för folken överallt. Liksom vi själva efter världskriget behöver nu Afrika hjälp i stor skala och i många år. Världshandelns ökning är av lika vital betydelse för oss som för Afrikas folk. Ytterst är det på utrikeshandelns tillväxt, som u-länderna måste satsa för att göra fortsatta framsteg.